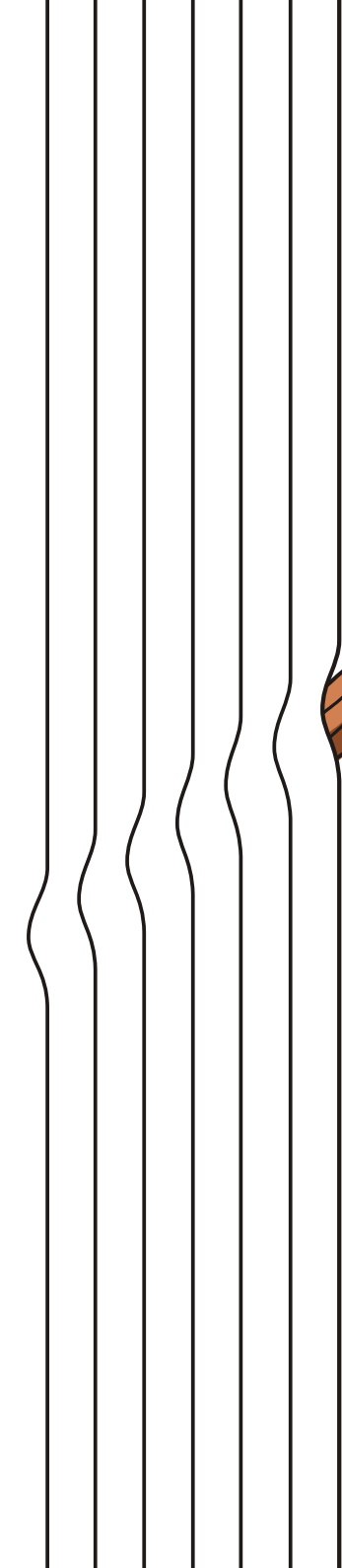
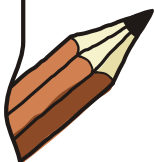

Plž

Plzeňský literární život

Knihovna města Plzně / Pro libris / Ason-klub

Kruh přátel knižní kultury

Ročník XXIV / 2025

9

OBSAH

EDITORIAL

POEZIE

Bohumil Ždichynec: Věřím životu 2

PRÓZA

Vlasta Špinková: Ztráty a nálezy 5

POSTPRAVDY

Stanislav Bukovský:
Proč to všechno je? 8

ČRTY Z CEST

Peggy Kýrová:
Klíče nikoliv na neděli 10

ILUSTROVANÉ ZBYTEČNOSTI

Vhrsti: První programátorka 12

LISTY ASON-KLUBU

KAPKY DEŠTĚ

Jaroslava Málková:
Čtyřikrát o Plzni 13

PŘEDZVĚSTI

Alena Zemančíková: Září – Jablka ... 14

POZAPOMENUTÉ KNIHY

Vladimír Novotný: Muž dvou rakví ... 18

(NE)KRITICKY

Vladimír Gardavský: Prapříběhy
pomáhají pojmenovat naše bolesti ... 20

Václav Gruber:
Léčivá Eva Válková 21

NĚCO SE STALO

Eva Válková: Dle životopisu
oslavence a vlastní zkušenosti 22

ZVONCE KONCE

Vladimír Novotný:
Plzeňské slečny P 23

EDITORIAL

V zářijovém čísle Plže si jako by jeden autor s druhým podávali štafetový kolík. Nebo tady příspěvky podobně jako ve hře zvané slovní fotbal vytvářejí jakýsi oslí můstek? Například (téměř od konce) recenzenti Vladimír Gardavský a Václav Gruber vzdávají hold Prapříběhům Evy Válkové. Eva Válková zase opětuje své uznání Jiřímu Poslednímu, který v prázdninovém čase oslavil své životní jubileum. K souběžné redakční gratulaci se váže i příslib vydání jeho samostatné sbírky veršů v edici Ulita v roce 2026. V ní ostatně publikovaly také plzeňské slečny P, na něž vzpomíná a do světa vyzvání Vladimír Novotný.

V polovině léta ale nastalo ještě jedno jubileum – Pan Vhrsti se stává panem půlkorunou. V dobách, kdy byl dlouho v kategorii Mladého Západu, stál u zrodu grafické podoby Plže, a jak svědčí jeho Ilustrované zbytečnosti, dodnes s ním autorsky spolupracuje. Přijíme mu.

O své budoucí knize nám zvěstovala Alena Zemančíková a přidala i typicky podzimní ochutnávku z kapitoly Jablka. Naopak knihu téměř pozapomenutou, a to Muže dvou rakví Emila Hrušky připomíná Vladimír Novotný. Kapkou deště coby troškou do mlýna už jako obvykle o Plzni přispěla novými verši po dlouhé době básnířka Jaroslava Málková. V tradiční rubrice Poezie se skví verše zralého básníka s plzeňskými stopami Bohumila Ždichynce. Po rubrice Próza, obsazené povídkou Vlasty Špinkové, nemohou chybět ani fejetony kmenových plžích autorů – črty z cest Peggy Kýrové a zamyšlení Stanislava Bukovského Proč to všechno je? V tomto mžiku vesmíru to vím – pro vás, milí čtenáři. **Jana Horáková**

BOHUMIL ŽDICHYNEC

Věřím životu

*Materializování
v chaotickém mraveništi
snažíme se pochopit
smysl jeho stavby,
aniž sami poznáváme
skutečnost času.*

Hlasy racků

Na rybník Řežabinec
přilétli racci.
– Mají potřebu zaplnit
prázdnost a marnost
pozemského bytí?

Memy vyklouzly z paměti,
s jarem se vrací, na obloze
jedny přes druhé křičí
s racky: Krijé-krijé,
kvép-kvép, kek-kikikik.
Racci se chechtají,
když mravenci kyselinou
ti ruce leptají.

Oheň a krev emocí
se sytí životní silou
proměny hmoty.

Kudy, kam a jak dál?

Nevyzpytatelné činy
přenášejí stres,
v potápějící se době
bytí tuze zebe.
Příroda reaguje
na civilizační hrozbu
změnou klimatu.

Virtualita překlápí svět
v sardonický úsměv.
Z paměti mizí sny,
lidi na playbacku hýří
a geny slov mlčí.

Jako z jiného světa

Prchavost světla a stínu
kreslí mizející čas,
strach ze včerejšího dne.
Patogen cestuje zemí,
tajný, neviditelný hybatel.

Investuješ a nakupuješ
v honbě za přeludy,
lhostejná ke své nemoci,
se protáčí kola civilizace
v iluzi lepších zítřků.

Ztracen v davu

Virus nezúčastněnosti
se šíří generacemi.
Jsou tady přece jiní,
kteří se postarají
či pomohou za přihlížející.

Osamělost mezi lidmi
je mentální zeď,
jež mění vše vůkol.
Bez okolků
a okamžitě.

Civilizace ve srabu

Svět hranatý, doba tekutá,
řeč karikaturou světa.
Průmysl zábavy konstruuje

rafinované schéma boje.
Stále sofistikovanější,
motivované z pohledu střelce.

Život hmyzím pocitem,
lidská dlaň svrbí.
Teprve mrtvi zvědí,
že štěstí není hromaděním.
Dav neustále zrychluje tempo,
nese tě s sebou.

K teorii relativity

Cestuješ v metru
životem po životě
a sdílíš statistiku
světél na konci tunelu.

Mysl je v temnu,
selfie v konečnu.
Cestující na smartphonu,
jediný čte Bibli.

Prokrastinace

Na azurovém nebi
nehybně visí
bílé obláčky,
mezi nimi se ztrácejí
v globální buši
čáry od tryskáčů.

Necháváš vědomí
volně plynout,
vzápětí se dostaví
nutkavé zívání.
Vjemy se propojily
v pokleslé mysli.

Password

Život a smrt ztrácejí
autentický obsah.
V agresivních hrách

se odlidšťují oběti
a odměňují gambleři
za počet zabitých.

Jsou síly,
jež člověk nekontroluje
a nezná zrovna tak,
jak nesezná svůj týl.
Ztrácí ukotvení,
domov je anonymním.

Člověk?

Krásný slunný den, bezvětrí.
Vnitřní vítr, tvoje touha,
otáčí lopatkami tvora,
samozvaného člověkem –
Homo sapiens.

Kaplička v lukách
pod srostlými korunami lip,
žaluje otevřenými vrátky,
oprýskanými stěnami
s rozbitými obrázky na zemi,
ukřižovaný mlčí a ví.

Je otázkou času,
co se stane později,
ale jsi schopen
postavit se tváři v tvář
příštímu ohrožení?

Stopa do ráje

Láska je dvoušroubovice
vzájemně se obtácejících hadů,
protikladů ohně a vody.
DNA kód přežití připomíná
pradávný archetyp žití,
nesoucí v sobě spřízněnost
všech bytostí na Zemi,
těch současně žijících,
ale i oněch minulých.
– Co kdyby se podařilo člověku
oživit zmrzlá těla mamutů?

Evoluce

Po kůrovcové kalamitě z lesa zbyl
pouhý obrys solitérů borovic,
jejichž vrcholky mezi mraky vlají.
Permanentní chvění organické touhy,
oscilace mezi časem radosti a
bolesti.

Nekončící pohyb hmoty,
sekundu za sekundou,
den za dnem,
letokruh za letokruhem
příroda vzniká a zaniká.

Když při velké bolesti nastává pocení,
šok, zrychlený tep, pokles tlaku krve,
překotné dýchání a strach,
receptory v duši mlčí.

Vzpomínka na budoucnost

U břehu, v přístavu
Noemova archa se houpe,
vlnami halucinujících snů
přelévána v čase, existuje,
rozechvívá se na vinylu
mozkových dendritů.

Ticho je přetěžké
a obloha nad žitím dusná,
že kdyby se ozval
nepatrný zvuk, přešel by
myšlenkovým bleskem
záhy v orkán.

Chalkidiki

Vladimíru Novotnému

S podanou rukou se třemi prsty,
Kassandrou, Sithoniií a Athosem
s lahodným klášterním vínem,
při jehož ochutnávání tesian
vane ve dne i v noci,

ovlivněn brízou,
měnící jeho směr i sílu –
jsem spřízněn s dobou antiky,
řekl svému mentoru básník B.

Ta chvíle radosti na jachtě
plující po Egejském moři
zdála se být odpovídající
představě nekončící časomíry.

Bronzový vozataj z Delf

Svár emocí a rozumu
ve čtyřspřeží koní
s vozatajem Platónem
cestou na Parnas
k hostině poznání.
Vteřiny po vítězství
ducha nad hmotou,
v delfském bronzu září
skleněné oči sochy.

Cítil jsi potřebu změny
úhlu pohledu –
ale zapochyboval jsi,
nesáhl sis na entitu
fosilie předka člověka
Australopithecus Lucyho.
– Poznáš teď své oči
v zrcadle paměti?

Diskobolos

V hlubokém předklonu
na pokrčené pravé noze,
levou se opíraje o zem
jen špičkou.
Sošné detaily žeber,
hrudníku, břicha
a úponů svalů.
Pohyb nedokončen,
můžeš spekulovat,
proč tomu tak je.

Do prázdných důlků
slepé touhy dopadají
pěsti zmaru.
Jaký pohyb představuje
lidský život?

Varta u jezera

Hlas poezie opyluje
na orosené louce karmínově
rudé květy krvavce totenu.

V metamorfóze se z kukly
modráska bahenního
v mraveništi vylíhlo imago
třepotajícího se motýla
hýřivé marnosti.

Modráskův let se proměňoval
v básníkův sen.
Na břeh se převalila vlna,
motýl se stal osudem.
Odcházel spánek,
malá smrt, splátka věčnosti.

PRÓZA

VLASTA ŠPINKOVÁ

Ztráty a nálezy

Brýtro Mařenko, tak jsem slyšel, že jste zachránila to naše drážní oddělení Ztrát a nálezů od blamáže. Copak se tu vlastně stalo?

Zdravím, pane vedoucí. To si poslechněte, takovej případ jsme tu ještě neměli. A že jsme tu už zažili ledacos. Stalo se to, když jste vdával dceru. Zrovna sloužila Boženka. Víte, ona je tu teprve krátce. S holkama jsme se shodly na tom, že je trochu jednodušší. Ale pracovitá a spolehlivá, to zas musím říct, pane vedoucí. A taky už na dráze nějaký čas pracovala.

K přepážce se dostavil chlápek tak kolem padesátky. Ale mám to jen, jak mi to líčila Boženka.

Dobrý den, mladá paní, oslovil ji ten dotyčnej. Začal breptat něco o křídlech, že je zapomněl ve vlaku. Boženka se polekala, že je to nějaký pošuk, a nemohla si vzpomenout, jak má přivolat pomoc, když jí někdo bude připadat podezřelej. Tak si řekla, že ho ukecá a mezitím si snad vzpomene, co má v takovém případě udělat.

Helejte se, panáčku, nedělejte si ze mě šoufky. Já vám na to nenaletím. Kdo to kdy viděl vozit ve vlaku křídla. Jó, že byly ve futrálu na basu? Podívejte se, dráha nemá čas vyšetřovat takový blbiny. Dráha je důležitá instituce, z tý si nikdo srandu dělat nebude.

Křídla ve futrálu! Slyšela jsem vo jednom, že prej si sestrojil křídla a pak chtěl letět ke slunci. No, jak to mohlo dopadnout. Prostě peruťky shořely a milej pan xy padal a padal, až dopadnul. Jak to mohlo, prosím vás, skončit z takový vejšky. Prostě exnul. Vyšetřovaly to příslušný orgány. Ještěže

ten mladej dopad, jak dopad. Možná by mu přišli paragraf vo nedovoleným vopuštění republiky.

Co říkáte, že plácám, že ten dotyčnej vůbec nežil? Tak jak by mohl vyrobiť ty peruťky? To mi nebudete vykládat, že to udělal nějaký duch, či co. Co sem zas pletete nějaký mýtiny. Nebo jak jste to říkal. Jó, báje. No, to jsem znala jednoho, ten furt vykládal nějaký bajky. A že prej je to tohle podobenství. No jasně, některým lidem se to podobá, mluvěj, mluvěj a skutek utek.

Tak vy jste si k nám na nádraží přišel do ztrát a nálezů, jestli jako někdo nevedevzdal z rychlíku na Prahu futrál na basu. No to jste člověče musel vypadat, když něco tak velkého zapomenete ve vlaku. Jó, že jste se zapovídal s nějakou dámou. Nejspíš to byla fešanda, pěkně rostlá, a určitě nebyla dříve narozená, jako jsem já. To potom mužskej ztratí soudnost a pak honem honem vystupovat, hlavu plnou tý dámičky. To dá rozum, že ve vlaku něco zapomene.

Nojo, tak takovýho velkého zavazadla si ta dáma musela všimnout a jistě to nahlásila průvodčímu. I když vám řeknu, že dnes se lidi nehrnou nahlásit nebo vdevzdat cizí věc. Buď ji zpeněžej, nebo maj obavu, jestli ten dotyčnej nebyl náhodou sprostěj terorist. Dneska je toho plnej svět. Tuhle něco v Paříži, tuhle zas ve Štokholmu, pořád se to mele.

Řeknu vám, že to nebude trvat dlouho a máme to u nás taky. Jak se sem ty migranti valej. Proč si sakra každej nezůstane doma, žejo. Když na to koukáte v bedně, je to samej mladej namakanej kluk. A takovou dobu bez ženský. Jedna, aby se bála, že se jí něco přihodí, když se ty holomci budou bez kontroly poflakovat po městě.

Copak já, já už jsem stará, ale ty mladý holky dneska! Dyt' si vo to přímo říkaj. Z kalhot jim nekoukaj jen kolena nebo stehna. Když se vohnou, je jim vidět až bůhvíkam. Není divu, že takovej nadrženej chlápek na ní skočí a neštěstí je hotový. Já nikoho nevodsuzuju, taky jsme byli mladý, a co jsme se navyváděli.

Jó, vy ale hledáte tu svoji basu, chci říct ten futrál s křídla. Počkejte, já kouknu do péce, co tam máme. Voni holky to tam vždycky naťukaj, když lidi něco donesou. Jenomže, milej pane, na křídla nemáme žádný číslo. Jo, že to mám hledat pod futrálem, a navíc to má bejt futrál na basu. To víte, kdyby někdo dones futrál na housle, tak by se tam asi ty vaše křídla nevešly, to dá rozum.

Tak já to zkusím. Nebudte nervózní. Já to najdu, jestli tam ten futrál je, tak se to ukáže. Jen aby ten křáp fungoval. Někdy dělá drahoty a zasekne se. Má už taky svoje vodslouženo. To víte, tady to nejní žádný exponovaný místo, tak se ty shora nehrnou dát sem novou mašinu.

Že potřebujete chytit spoj na Hradec? Tam to, pane, jezdí každý dvě hodiny. Nekvaltujte, člověk má bejt trpělivej a rozvážnej. Nic se nemá uspěchat.

No vidíte, už to naskočilo, ale bohužel žádnéj futrál to nenašlo. Cože? Jo, že mám zadat pouzdro. Milej pane, těch tam bude. Ani nevíte, kolik jich lidi i s brejlema ve vlaku zapomenou. Jasně, zadám pouzdro na hudební nástroj. To můžu zkusit, a ještě k tomu nějakej konkrétní, na basu. Stejně mi nejde do hlavy, proč v tom futrálu vozíte ausgerechnet křídla. Teď mě napadlo, kdybych tam napsala křídlo, to by bylo zajímavý. Ale tak velkej hudební nástroj bude nejspíš cestovat v zavazadlovým prostoru.

Helejte, už mi tam leze ta basa. Představte si, že jsou tam dva kousky. Jeden v Hradci a jeden u nás. Tak to máte kliku. Pudem se na to teda podívat. Máte vod toho nějaký potvrzení? Bez dokladu vám nic nemůžu vydat. Jo, jako že je to ztráta, tak žádnéj doklad nemáte. To já budu muset zavolat vedoucímu, aby to s vámi vyřešil. Jenže máte smůlu. Von zrovna vdává dceru někde na Slovači. To nepude tak rychle. Jó, že musí bejt nějakej zástupce. To víte, že jo. Tak já Manče zavolám.

Haló, Maruš, mám tu nějakýho člověka, kterej zapomněl ve vlaku basu. Teda pouzdro na basu a jedno tu v nálezech máme. Jenže pán nemá žádnéj doklad vod tý basy, tak co s ním mám dělat. Jo, jako že je to normálka, že není žádný potvrzení. Tak mu tu basu můžu ukázat. Ale jak poznám, že je opravdu jeho? Jo musí říct, co tam všechno má. Tak já jdu na to. Pa, Maruš.

Pojďte, člověče, kouknem na to spolu. Tak co tam všechno uvnitř máte? Noty asi né, když tvrdíte, že křídla. No, a máte nějakej klíček, abychom se tam dostali? Sláva, klíček máte, jdem na to.

To mně vopravdu hlava nebere, fakt jsou tam křídla a jaký fajnový. Zrovna jako by andělé kvartálně ty křídla shazovali. To dělají jeleni, maj to ty paroháči dobře zařízený, však vona se jim polovička postará vo nový. Hadi taky shazujou kůži a pak mají novou. Že by to s těma křídla bylo podobný? Dyť voni se časem musej notně ušpinit. Jestlipak je taky berou v čistírně? Kde taky furt brát peří na nový perutky, vidíte!

Tak to sepíšeme, abych měla doklad, že jsem to vydala právě vám, kdyby se najednou objevil ještě nějaký žadatel. Takový křídla musej bejt nedostatkový zboží, nebylo by divu, kdyby se objevil další zájemce. Tady v tom formuláři to vyplňte a podepište. Já to zkontroluju a futrál bude váš.

Šmankote, jméno Gabriel, příjmení Archanděl, bydliště Nebeská Lhota. No maucta, co jste vlastně zač? Já už raděj ani nechci vědět, kdo je váš šéf.

Tady máte ten futrál s perutkami. A za hodinu vám jede Hradečák. Tak se tentokrát nezakoukejte do nějaký šmrncovní paničky, nebo už tu basu s křídla pěstě nenajdete.

Tak vidíte, pane vedoucí, nakonec to ta Boženka zvládla skvěle. Co to-mu říkáte?

No to si, vy holky moje šikovný, zasloužíte nějakou odměnu.

STANISLAV BUKOVSKÝ

Proč to všechno je?

Proč je to, jak to je, ale hlavně, proč to vůbec je? Normální by bylo, kdyby nic nebylo, kdyby nikdy nikde nebylo nic. To, že tu něco je, nás staví před otázku proč, od kdy do kdy, odkud kam? Asi těžko mohlo vzniknout něco z ničeho. Jestliže Bůh je stvořitel, kde se potom vzal Bůh? Má snad Bůh být jakási inteligence či síla, která v nehmotném světě v jistém okamžiku z ničeho stvořila něco a byla zde již odjakživa, aniž by se, když sama nebyla hmotná, mohla zviditelnit, mohla o své jsoucnosti vydat nějaké svědectví? Ale i kdyby mohla, nebylo ani komu, takže byla a nebyla. Anebo hmotná byla, ale proč pak se její zobrazení zapovídá? Ač k obrazu svému stvořil Adama Bůh.

Či je zde hmota odjakživa a až hmota zplodila inteligenci? Či spíše ještě, jsou zde odjakživa obě dvě? Případně tři, všudypřítomná je také energie. Pokud ovšem není hmota vlastně energie, protože bez energie by se hmota zhroutila a žádná by nebyla. Ale je či není ve všem inteligence, pokud je? A když je, má to všechno pod kontrolou?

Mnohem logičtější a pochopitelnější by bylo, kdyby nebylo nic. Od nekonečna do nekonečna, jak z časového, tak prostorového hlediska nic. Na světě je ale nejen hmota, hmota neživá, ale dokonce máme na Zemi i hmotu živou, rostliny a živočichy a ty prkotiny, bakterie a viry. Hmotu mající svou vlastní, soukromou inteligenci a vůli. Tomu se ani nelze dost vynadivit. Kdyby tomu tak skutečně nebylo, bylo by nad jakoukoliv představivost, že tomu tak může být. Je to zázrak.

Zamýšlí se nad tím někdo? Dříve se lidé alespoň děsili nekonečnosti a snažili se ji pro lepší pochopení obrazně trochu přiblížit. Třeba Jaroslav Vrchlický v Selských baladách v básni Selské kázání nechává baráčníka Jíru takto pro poučení jesuitů majících pravděpodobně pochybnosti o tom, že svět je koule kulatá a ne placka placatá, o nekonečnosti takto promluvit:

„Na celou kouli toho světa
si pomysli, že malý pták
za milion let jednou slétá
v zobáčku nesa jeden mák,
a než ta zeměkoule celá
vzplá máku nachem zkravělá,
ten celý, celý, celý čas
je hříčka jen, je stín jen stínu,
je tříska malá na vteřinu
té věčnosti, jež zhltní vás.“

A tak hmota je, aspoň to tak vypadá, a hmota si pokoj nedá. Jednodušší prvky se mění ve složitější a posléze vznikají sloučeniny. A najednou je tu život. A taky chromozómy, které, jak se sloučeniny všelijak přeskupovaly, přišly ku podivu pojednou na svět a staly se podstatou existence života a jeho reprodukce. Život chce žít a vyvíjet se od jednoduchých stvoření k čím dál složitějším. Zprvu si příroda, zvláště v oceánech, pohrávala se surrealismem, s různými bizarnostmi. Proběhla doslova exploze fantazie. Po mnoha experimentech zvítězila teorie ověřená praxí, že co je krásné, je i účelné. A vývoj se začal ubírat cestou hledání krásy. Pak došlo i na preferenci krásy pro krásu samotnou. Ptáci začali zpívat čím dále líbeznější či rafinovanější melodie, květiny a motýli se začali předhánět, kdo z nich bude nejkrásnější. Ale protože když je něčeho moc, je toho příliš. Došlo i na kult ošklivosti. Papoušci, jinak ptáci vesměs krásní, a havrani s krkavci, méně krásní, začali skřehotat a krákorat jako někteří současní zpěváci. Nejinteligentnější opice, šimpanzi, vystavují na odiv ošklivé zadnice. Mladé dámy si oblibují roztrhané kalhoty a svou pleť pokrývají tetováním. Takový je vývoj, tak mnohoznačně se projevuje hmota, když už tady jednou je. A co bude dál, jak to bude pokračovat v nekonečně dlouhém nekonečnu? Čím ještě nás budou jednou mladé dámy překvapovat? Vrchlického baráčník Jíra o nekonečnu dále praví:

„Byť všechněch pouští nedohledno
jsi zachyt sítlem obrovským,
a pouze zrnko písku jedno
za milion let pustil jím,
než dopadla by zrnka všecka,
ten celý čas – to hračka dětská
je vůči celé věčnosti,
a kdybys v cedník moře přelil,
té práce bys jen marně želil,
to stín, to nic, to hlouposti.

Když pak sedláci pod kotlem s jesuity, do nějž vlito oleje, klestí zapálili, baráčník Jíra jako kněz pro jejich poučení takto kázal:

„Jeť věčnost dlouhá, hrozná, nemá,
ba lidský nechápe ji um,
to les je, který konce nemá,
to bez oken a bez vrat dům,
to močál, který nepropřeďeš,
to bezedná je žalu číš,
zkad noc a noc a noc se valí.
Co vrtíš se? Snad to již pálí?
Za chvíli to líp pochopíš.“

Takto jsem se zamyslel nad nekonečnem po četbě Vrchlického básní, v nichž se nad nekonečností a poněkud vachrlatou spravedlností na tom Božím světě zamýšlel on.

PEGGY KÝROVÁ

Klíče nikoliv na neděli

„Letos už nechci polykat kilometry, chci normální dovolenou,“ děl táta. „Pojedeme na Floridu a budeme konečně odpočívat.“ Florida – jak známo z filmu Někdo to rád horké – je plná milionářů, kteří sedí v houpacích křeslech na terasách hotelů a čtou burzovní zprávy. Tak tedy vyrazíme za milionáři.

Řítíme se z Marylandu přes Virginii, Severní a Jižní Karolínu a Georgii, až po jedenácti hodinách cesty překračujeme hranice státu Florida. Je horko a slunečno. V malém motelu za Jacksonville mají bazén, což je to nejlepší, co nás dnes mohlo potkat. Další den pokračujeme v úporném horku dál na jih. Naším dnešním cílem jsou Florida Keys, souostroví sestávající asi ze 1700 ostrovů a ostrůvků obydlených i neobydlených, které oddělují Atlantik od Mexického zálivu. Nejzápadnější z obydlených ostrovů je Key West. Na Kubu je to z něj jen „co by kamenem dohodil a zbytek doplaval“ – pouhý 151 kilometr. My ale dnes zůstáváme na Key Largo v Tavernier v motelu Bay Breeze. Má nádhernou zahradu plnou palem a různých tropických kytek. A nejlepší je, že stojí přímo na pláži. Večer sledujeme překrásný až kýčovitý západ slunce do moře. Může být ale kýčem něco, co vytvořila sama příroda? Vítr utichá, nebe postupně ztrácí svou modř, zlátne až do béžova a obrysy palem a slunečníků jsou černé jako uhel. Až když se sluničko dotkne vodní hladiny, zlatobéžová se mění v oranžovou a nad námi je nebe náhle temné.

Následující den je naším cílem Key West. Z ostrova na ostrov vedou mosty, nejdelším je Sedmimílový most mezi Knight's Key a Little Duck Key. Měří přesně 6,79 míle, což je skoro 11 kilometrů, a jedná se o nejdelší segmentový most na světě. Je to strašně zvláštní pocit – jedete po mostě, kolem dokola kam oko dohlédne jen voda, voda a zase voda. Kdyby přišlo zemětřesení nebo tsunami jako v katastrofických filmech, tak je s námi ámen. Zvláštní pocit ještě umocňuje pohled na část starého železničního mostu ze začátku 20. století. Původní Sedmimílový most poničil v roce 1935 hurikán. Část mostu byla použita k výstavbě nového, část zůstává jako připomínka. Dneska už ho využívají převážně jen filmaři právě pro natáčení.

Na Key West nám vedro připomíná, že tady jsme už fakt v tropech. Slunce pálí a z nás leje, sotva vylezeme na parkovišti z auta. Brzy nás ale pohltí atmosféra pitoreskních uliček, malé barevné dřevěné domky s nezbytnými terasami i honosné vily. V jedné takové svého času bydlel i Ernest Hemingway a kromě psaní a flámování tady choval také kočky. Z domu je dnes samozřejmě muzeum a přímí potomci Hemingwayových koček zde žijí dodnes. Je jich přibližně padesát. Nás poctil svou přízní kocour Charlie Chaplin a letmý pohled na nás vrhla Ginger Rogers. Vila je zařízena pohodlně a velká okna nabízejí výhled do krásné zahrady s nezbytným bazénem. Jó, tady se to psalo...

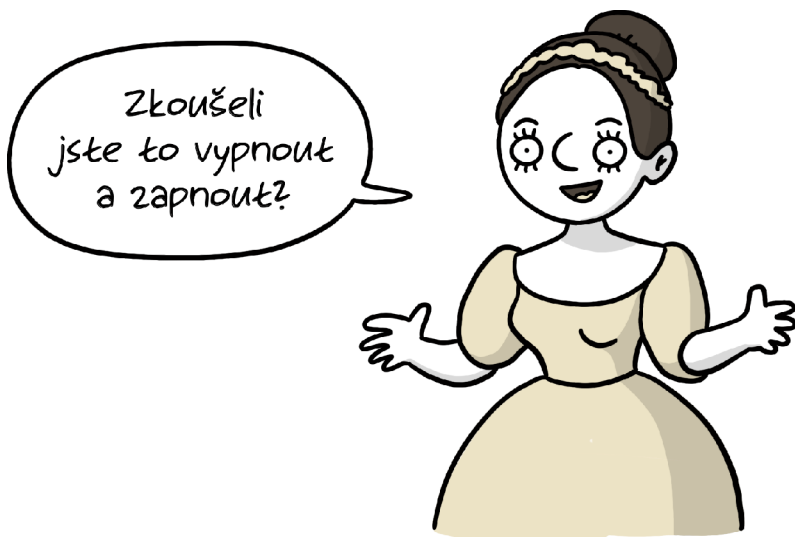
Od Hemingwayova domu míří naše kroky ke zdejšímu majáku. Dnes slouží už jen jako malé muzeum a zejména jako vyhlídka pro turisty. Tedy pro ty, kteří jsou schopni v úmorném vedru vyšlapat do výšky necelých 30 metrů. Tady v tropech je to totiž namáhavější než šlapat 299 schodů na plzeňskou věž. S vyplazenými jazykem a pocitem, že už nás skolí infarkt, mrtvice a úžeh dohromady staneme konečně na ochozu majáku, abychom se pokochali pohledem na Key West. Ze záplavy bujně zeleně vykukují bílé domy, bílá věž kostelíka a občas zahlédneme kousek ulice, po které jede auto. Některé je moderní, jiné pochází snad ještě z předhemingwayovských časů.

Při další cestě městem se snažíme schovávat do stínu nádherně kvetoucích tropických stromů, ale moc to nepomáhá. Nicméně nejjíznější bod kontinentálních Spojených států si nemůžeme nechat ujít, no ne? I když Florida Keys jsou ostrovy, kam se lze díky mostům dostat suchou nohou. Mořská bóje hrdě hlásá, že se zde nachází nejjíznější bod kontinentálních USA, domov západu slunce a na Kubu je to 90 mil. Také připomíná Conch Republic, málo známou kapitolku z dějin USA. Lasturová republika je jednostranně vyhlášený, mezinárodním společenstvím neuznávaný stát. V roce 1982 pohraniční stráž USA zatarasila takzvanou zámořskou dálnici a zavedla kontroly kvůli pašeráctví, což ale poškodilo turistický ruch na ostrovech. Tehdejší starosta Key West Dennis Wardlow proto podal formální stížnost, která byla soudem zamítnuta. Zareagoval prohlášením, že pokud federální vláda jedná s ostrovy jako s cizinci, tak mají právo vyhlásit nezávislost. Proto byla 23. dubna 1982 vyhlášena samostatná Lasturová republika a byly vytvořeny státní symboly. Státním heslem se stala věta „We seceded where others failed.“ („Oddělili jsme se, kde jiní selhali“, slovní hříčka na obvyklé „We succeeded where others failed“, „Uspěli jsme, kde jiní selhali“). Tyto události vedly k odstranění zátarasů a zrušení kontrol a dodnes jsou na Key West součástí místního folklóru. Lasturová republika o sobě dala vědět ještě v září 1995, kdy místní rozhlasová stanice oznámila, že jeden z praporů americké armády plánuje provést cvičení spočívající v invazi a obsazení ostrova. Armáda o operaci neinformovala představitele Key West, kteří to vzali jako útok na svoji suverenitu a vyzvali obyvatele k obraně. Druhý den zaútočila flotila hasičských člunů a soukromých plavidel na loď námořnictva a pobřežní stráž v přístavu Key West pomocí vodních hadic, vodních balónů a salvami kubánského chleba a lasturových lívanců. Útok zaskočil námořní velení nepřipravené a místní velitel nakonec nařídil svým mužům, aby složili zbraně. Americké pozemní jednotky pokoušející se vstoupit na ostrov po mostě potkal podobný osud, když jim cestu zablokovala síla 200 místních obyvatel a odmítla je nechat projít, dokud formálně nepožádají o povolení. Situace nakonec skončila pokojně a armáda později poslala dopis, v němž uvedla, že cvičení „v žádném případě nemělo zpochybňovat suverenitu Lasturové republiky“. Vztahy se uklidnily a jediným dalším krátkým vzplanutím bylo, když Lasturová republika v roce 2006 anektovala opuštěný Seven Mile Bridge.

Ještě chvíli vychutnáváme atmosféru skutečného Karibiku, nezapomene-me se podívat na Nultou míli silnice US 1 a večer se vracíme na Key Largo.

VHRSTI

První programátorka

Za první počítačovou programátorku na světě je považována dcera slavného anglického básníka Lorda Byrona Ada Lovelace (1815–1852).

- Ada Lovelace detailně popsala fungování Babbageova mechanického počítače a dále se podílela na jeho vývoji.
- Navrhla způsob jak počítač programovat pomocí dřevěných štítků, napsala první algoritmus, a vymyslela tak programování, jak ho známe dnes.
- Předpověděla, že jednou budou počítače schopné komponovat hudbu a malovat obrazy.
- Ada Lovelace byla hlavní postavou několika skandálů – udržovala milostný poměr s mnoha ženatými muži, byla závislá na alkoholu a sázkách.
- Zemřela ve věku 37 let jako její otec.

JAROSLAVA MÁLKOVÁ

Čtyřikrát o Plzni

Plzeňské toulání

Jdu ulicí Pražskou
od Masných krámů
ke kašnám na náměstí
V hlavě kameru
Hledáčkem očí
švenkuju vlevo
Věž chrámu bodá do mraků
Vpravo do sgrafit
naráží slunce
Úzký dům radního Kropáče
a básníka Kašpara
Mostem na Roudnou
V objektivu
pískovcoví svatí
Na starém hřbitově
dávné osudy
plzeňských měšťanů
V hospodě U Lva
už nehraje harmonika
a netočí se pivo
Ale Mže těhotná rybami
pořád teče k Berounu
Bezdomovec u Radbuzy
je mimo obraz
Naše století
si otírá boty
o písmenka kroniky Trajánské
Před muzeem fontána
a rozesmátá dvojice
S večerem vplouvá den
do ticha ambitů
františkánského kláštera

Plzeň

V uličkách za řekou
stulené dějiny
V Lužánkách na Roudné
staleté domky
promyté povodněmi
V pískovci
duše plzeňských kameníků

Ve zbytku hradeb
zadřená
měšťanská hrdost
katolická víra
strach z pranýře
stoupající
až k Šibeničnímu vrchu
kolem místa posledního odpočinku
městského kata
za hradbou hřbitova
u Všech svatých

A mostem zase do srdce
požehnaného města

V portálech dotyk osudů
V chodníku otisky předků
Pod klenbou madonka
V řekách vzpomínky ryb
a život
vyplivnutý do předměstí

Na věkovitém rynku
novodobé kašny
a někde pod dlážděním
dno pravěkého jezera
a naše kořeny

Plzeňská zákoutí

Zastavil se čas
V hodinách na věži
zrezivěla kolečka

U Kalikovského mlýna
si vítr zavzpomíná
a cuchá polibky
milenců u jezu

Housle zavěšené v průvanu
vzlykají
jako by primáš
nad nimi dýchal

Co se to chvěje v obzoru?
Městské hradby
nebo duha?
Nebo slza
klouzající do dlaně?

Moje ulice

Nenapsaná slova
přší do chodníku

Večerem putují
kroky mých přátel
Táhnou tmou
z rajských zahrad
do naší ulice
kde louže je louží
kámen kamenem
láska láskou

I my
smíme zůstat
sami sebou

PŘEDZVĚSTI

ALENA ZEMANČÍKOVÁ

Září – Jablka

Když jsme přišli do našeho nového bydliště, onemocněla Anna mononukleózou. Byl začátek školního roku, hloupá situace, kdy je dítě ve své školní třídě nové, a už chybí. Anna musela dokonce několik dní ležet na infekčním oddělení nemocnice, kam byly návštěvy zakázány. Nosila jsem jí tam úkoly z matematiky podle nových učebnic a psala jí dopisy o tom, jak se zabydlujeme. Ona mi druhý den poslala vypočítané příklady a k tomu pár vět o tom, jak se jí v nemocnici daří. Dopisy jsme si spouštěly a vytahovaly oknem na provázku, který jsem jí doručila spolu s dietní piškotovou bublaninou s ostružinami prostřednictvím sestřičky. Když jsem doma tu bublaninu pekla, dělali si ze mě ostatní legraci, že bych jí měla ten provázek do piškotu zapéct, a pak také provazový žebřík a pilku na železo, jako když Huckleberry Finn s Tomem Sawyerem osvobozovali černocho Jima: to jsme tehdy četli. Anna snášela pobyt v nemocnici trpělivě. Měla

takovou povahu, nikdy si nestěžovala, když se někam šlo, nikdy ji netlačily boty, nikdy neměla puchýře, hlad, bolení břicha, ani když to vše a k tomu už počínající mononukleózu ve skutečnosti měla. Nestěžovala si ani na nemocniční jídlo, ani na nudu, a psala: „Pozoruju vrabce na střeše. Dneska v noci se mi zdál sen. Museli jsme v něm uklízet na popravišti a chodit na jabka.“

To uklízení na popravišti narušilo pocit štěstí a rodinné soudržnosti, který na konci toho léta na chvíli bezvýhradně zaplavil celou naši rodinu. Není to popraviště náš dosavadní život, jehož následky nesou děti, zatímco my si myslíme, že jsme zdárně unikli?

Trhání jablek bylo hlavním podzimním motivem našeho někdejšího života na hájovně. Děti při tom moc pomáhat nemohly, jablka, pokud mají vydržet přes zimu, se musí trhat opatrně, ukládat na stromě do košíku a z něj pak pod stromem do větší bedýnky, ze které se pak ve sklepě po jednom vyndávají do regálu za tím účelem sestrojeného už dávnými staviteli lesovny. Nikdy se nesmějí jablka vysypat, ani z koše do bedýnky, ani z bedýnky do regálu natloukla by se a z každé té třeba i nepatrné natlučeninky by jablko začalo hnit. Stejně se to děje, jablka se kazí od nepatrného nabodnutí hmyzem nebo nakousnutí myškou a vždycky to přendávání člověk úplně neohlídá, ale česání jablek zkrátka není práce pro malé děti, takže ty naše pod jabloněmi na kraji pole sbíraly, co spadlo, a na strništi si pouštěly draky. Draci se trhali, nelétali, špejle se lámaly a provázky zacuchávaly, takže kombinace pouštění draků a česání jablek byla plná zmatků a zdržení, ve kterých Anna se jednou prostě zpod jabloně ztratila a nebyla, až jsem ji šla hledat. Potkala jsem ji na dvoře, jak jde zpátky, v ruce draka slepeného kobercovou lemovkou, zatrnulo mi, že takhle opravený drak jí nebude létat, že bude moc těžký a jí to bude líto, ale on kupodivu létal nejlépe ze všech. Taková je naše Anna – nikdy si nestěžuje, draka si opraví a pak se jí zdají sny, že musí uklízet na popravišti a chodit na jabka.

Taková jablka, jaká jsme sklízeli ze stromů v našem sadu, se v obchodě neprodávají. Poměrně velká, žlutozelená, křehká a dost kyselá, do jara vydrží, aniž by zmoučnatěla (moučnaté jablko je hnusné). Co spadlo, se sbírali jsme a prodali do výkupu za korunu kilo, jabloní bylo kolem hájovny tolik, že ty peníze za padanky znamenaly na podzim, kdy se musí platit věci do školy a po prázdninách dětem obědy, docela podstatný příspěvek do rozpočtu. A ještě jsme v obecní moštárně mohli nechat vylišovat mošt, o který však v sezóně jablek nikdo nestál, protože všeho jablečného bylo všude až příliš. Ale sterilizovaný a zavřený do lahví, které po celý rok dodávalo příbuzenstvo, se v zimě hodil.

Ráda jsem s padanými jablky jezdila do Plzně do výkupu, i děti to bavilo. Někdy jsme vezli na prodej i hrušky, kterých bylo v našem sadu taky

několik stromů, a zkraje léta, když se urodilo, i třešně. Ve frontě tam s námi stáli zejména plzeňští cikáni, celé rodiny i s dětmi, prodávali bezinky a šípky, měli je v dětských vaničkách a v korbách vysloužilých kočárků, bez zábran si řekli o hrušku, padaných jablek si dokázali kolem silnic nasbírat sami dost, ale krásné máslové hrušky u cesty nerostou. Byla s nimi legrace, když se s dětmi romsky hádali a hned potom zase pusinkovali. Vyptávali se mě, kde bydlíme, a já jsem si pro ukrácení dlouhé chvíle své i našich dětí začala bezuzdně vymýšlet. Vykládala jsem, jak jsme ve službách knížete Metternicha a že mu musíme celou tržbu za ovoce odevzdat a on nám z ní vyplatí podíl, a oni se ptali, jestli by taky nemohli vstoupit do služby ke knížeti Metternichovi, a já jsem jim vysvětlovala, že možná ano, ale nevím, jak to udělat, protože kníže bydlí ve Vídni. Tihle obyvatelé čtvrti, kterou opustili někdejší dělníci ze Škodovky a přestěhovali se na nová sídliště, kde měli teplou vodu a výtah, zajeli pro své příbuzné na Slovensku a do starých bytů se záchody a výlevkami na chodbě si je přibrali a příbuzní začali pracovat taky ve Škodovce, jen na méně kvalifikovaných a hůře placených místech, než předchozí obyvatelé čtvrti. Za socialismu ale byla pracovní povinnost všeobecná a zrovna Romové se jí rozhodně nevyhýbali. A jejich ženy, podle zákona legálně v domácnosti, chodily na ty bezinky a šípky. Aby za naším způsobem života, který jsem si ovšem vymyslela, nezůstaly ty romské rodiny pozadu, příště vyprávěly, že bydlí ve starém zpuštěném zámku v Křimicích (takový zámek tam skutečně byl) u hraběte, který je na cestě kolem světa a oni se mu starají o zámek a park a zahradu a hrabě že jim platí dolary, za které si v Tuzexu kupují věci. Tuzex byl v téže ulici jako výkup ovoce a zeleniny, jen blíže městskému centru, takže romští vypravěči věděli dobře, jaké věci se tam dají koupit. A já jsem jim jejich věci chválila, i když z Tuzexu nebyly, tam se prodávala zahraniční kosmetika, drahý alkohol a elektrické nářadí, chválila jsem ženám jejich krásné šperky a dětem jejich perfektní pistole a meče. Takové moje děti opravdu neměly.

Musela jsem dětem nějak vysvětlit, že to moje lhaní nemá zlý úmysl, že je to jen takové vyprávění pro zábavu, a že ti cikáni taky nelžou, když vyprávějí o životě v zámku, že si prostě jen vyprávíme v té frontě, kde to dlouho trvá, protože ve výkupu je na všechnu práci jen jeden člověk. Moje děti to s jistou nedůvěrou přijaly, jen nechápaly, jak se ty romské děti dostaly do Ameriky nebo do Austrálie, kde žijí klokani a koaly, protože my jsme doma neměli televizi, zatímco romské rodiny ano a běžela pořád a jejich děti to všechno viděly v přírodopisných filmech.

Ale o žádném popravišti jsme si nikdy nic nevyprávěli, to vím zcela jistě. I když – kdoví, co všechno zažil hrabě z Křimic na své cestě kolem světa se Sandokanem, a co o tom cikánské děti vyprávěly těm našim.

Později, když jsme se přestěhovali do Plzně, s těmi romskými dětmi chodila naše Žofie do školky v ulici Na Jíkalce, kde pod okny tekla řeka, zvednutá jezem a ubíhající jako Amazonka.

V našem pohraničním kraji se pozná, kde stála dnes zaniklá vesnice podle toho, že uprostřed polí nebo lesa náhle roste jabloň. A silnice, které vedou jen k ceduli Pozor hraniční pásma, vstup jen na povolení, jsou lemovány alejemi, které na jaře kvetou tak nádherně, jak naše jabloně u hájovny nikdy nekvetly, a na podzim jsou na nich jablka, která nelze otrhat, protože stromy jsou moc vysoké a rozsochaté, žádný žebřík by k nim nešel přistavit. Nikdo nemá potřebu ty jabloně porazit, jak se to děje s většinou stromů podél silnic, protože ta silnice v podstatě nikam nevede a jezdí po ní jen málokdo. Na podzim jsme v té aleji sbírali vynikající spadaná jablka na štrúdl. Přesvědčila jsem se, že opravdu nemá smysl skladovat jablka sebraná ze země, i když na nich momentálně žádné natlučení vidět není, časem se projeví plísní a hnilobou, všechny dávné poučky platí bez výjimky. Vlastně s jednou výjimkou a tou jsou jablka panenská, u kterých natlučené místo zkorkovatí. Panenská jablka rostla u jednoho opuštěného statku v obci Palič, vysoko, až pod horou Dylení, k jídlu ta malá červená jablíčka moc dobrá nejsou, dohromady na nich není žádná dužina a ještě k tomu časem moučnatější, ale skladovali jsme je do Vánoc, kdy jsme jimi zdobili stromeček. Moc jablek z těch velkolepých alejí naším úsilím neubylo, i když jsem je zavařovala do sklenic na zimu. (To jsme na hájovně nedělali, protože ve sklepě byla na štrúdl vždycky jablka čerstvá, ostatně vždycky se nějaké kazilo a bylo třeba ho zpracovat, takže jsem dělala štrúdlly a semlbáby a rodinný dvojplackový levný jablečný koláč pořád – v umolousaném rodinném receptáři bylo těsto zapsáno pod názvem Koláč maminčin krytý, ale dělala jsem ho z hlavy a od oka, někdy bylo těsto mastnější a koláč tím luxusnější, někdy bylo těsto celkem jalové a bylo nutné ke koláči pít čaj nebo bílé kafe nebo kakao. Dvojplackový koláč byl jídlo k obědu, asi jako vdolky nebo škvarkové placky, předtím se jedla bramboračka.)

V aleji u Paliče byly na konci října jablek plné příkopy, vypadalo to, jako by byly vyhloubeny speciálně pro uskladnění těch napadaných jablek, dokonce někdy i přetékały a jablka se kutálela po silnici, po které ale skoro nikdo nejezdil, protože kam?

Když jel tudy člověk později na kole, třeba v listopadu, i když v listopadu už nikdo na kole moc nejezdil, pod Dylení nastávala zima brzy, no ale přece jenom někdy někdo tudy jel, třeba autem s nějakou návštěvou, uviděl, že jablka z příkopů zmizela. Kdyby si člověk chtěl ještě na poslední chvíli nějaká jablka nasbírat na vánoční štrúdl s ořechy a rozinkami, žádná by nenašel. Kam všechna zmizela?

O žádné moštárně v okolí jsme nevěděli, výkupy ovoce zanikly, exkluzivní jablka z Nového Zélandu a z Jižní Afriky zaplnily reály supermarketů a stejné regály zaplnily krabice a lahve jablečných šťáv a moštů. Spadaná jablka ze staré aleje rozšmelcoval stroj na hloubení příkopů podél silnice. Žací hlavou, která dokáže vysekat veškerou travu a křoviska a prohrábnout strouhu, aby z ní voda odtekla, vyháží vyražbovaný materiál do pole, kam se na něj slétnou holubi a vrány, a než nastane jaro, vše splyne se zemí. To je fakt, se kterým neudělám nic.

Paní primářku na infekčním oddělení chebské nemocnice zaujalo, jak má naše Anna opálené nohy na hranici kraťasů. Anna jí vyprávěla, jak jsme se stěhovali ze sídliště v Plzni až do Hroznatova, jak jsme tu vzdálenost ušli pěšky a že máme bílou kobylu Lukavu. Paní doktorku to zaujalo, chodila si s Annou povídat, a když ji propustila, přijela za ní ještě několikrát na kole k nám. Ale pak se odstěhovala do České Třebové, Anna šla konečně se zpožděním do školy a dál už to není o jablkách.

(ukázka z připravovaného románu Tažení)

POZAPOMENUTÉ KNIHY

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Muž dvou rakví

Je osmnáct let mnoho nebo málo, abychom mohli o některém beletristickém titulu hovořit už jako o pozapomenuté knize? Někdy zřejmě ještě nikoli, v jiných případech by to nejspíše bylo na místě, zvláště kdyby mělo jít o prozaickou knížku, která víceméně nezaslouženě zapadla. To byl s největší pravděpodobností čtenářský osud povídkové sbírky *Muž dvou rakví*, která vyšla před zmíněnými osmnácti roky v málo známém pražském nakladatelství BMSS-START. U menších nakladatelství nikterak nepřekvapí, že jejich tituly nemají v tiráži uvedeného redaktora, což je i případ *Muže dvou rakví*. Několik meditativních vět o dané próze, v nichž se čtenářské obci přislíbují „dobrodružství, o kterém těžko promlouvat“, o tomto titulu sepsal někdo, kdo své poněkud upovídané dobrozdání (v němž se hovoří také o „nejhlubších místech lidských dějin v černé díře“) podepsal nerozlišitelnou zkratkou nebo šifrou, totiž: K.V. Po jeho totožnosti jistě nepátrejme.

O autorovi této pozapomenuté nebo spíše opomíjené knížky, totiž o Emilu Hruškovi, bohudík víme mnohem víc. Když vydal svého „Muže“, pouhý rok mu chyběl do abrahámovin, více než deset let předtím debutoval jako básník a poté si postupně získal nemalé renomé jako úspěšný autor

literatury faktu. Připomeňme, že kráčí o mladoboleslavského rodáka, jenž posléze v Praze vystudoval práva a žurnalistiku a nějaký čas působil i v plzeňském holdingu Škoda. Celá řada autorových povídek (zahrnutých rovněž do knihy *My, hoši ze Sudet*) reflektují prozaikovo a publicistovo dětství, které prožíval v česko-bavorském pohraničí, tudíž není divu, že právě sudetoněmecká problematika tvoří svérázný středobod Hruškových knižních publikací vznikajících na rozmezí beletrie a literatury faktu. Nikoli náhodou pak autorovy texty bývají situovány do západočeských končin v poválečných desetiletích, proto se spisovatel ucházel též o případné vavříny v soutěži Cena Bohumila Polana.

Jeho povídky byly v minulosti po zásluze vyzdvihovány a oceňovány: dva příběhy zařazené do knihy *Muž dvou rakví* získaly uznání v soutěži Nejlepší povídka roku a jiný text z této knížky byl zakrátko po vydání v roce 2007 reeditován v antologii *Nejlepší detektivní povídky*. Můžeme ovšem kategoricky pochybovat, zda tato autorova próza, totiž *Mlýn*, je skutečně detektivní: předpokládané detekce je v ní pomálu a nějaký detektiv, ani velký, ani malý, se tu neobjeví ani na chvíličku. Vesměs totiž, skoro ve všech povídkových vyprávěních, jde o látku na pomezí fantaskního líčení s přídechem hororu či nejednou dokonce nepřilíš zastíraného hrůzostrašného líčení. Za některé zvolené situace a nečekané motivace by mohli autora pochválit i dávní literární romantikové včetně severoamerického klasika Poea. Zároveň se ale sluší konstatovat nebo alespoň připomenout, že Hruška má ve zvoleném žánru i v dané tematice účtyhodného tuzemského předchůdce.

Tím je nepochybně západočeský literát a dramatik Josef Koenigsmark (1916–1993), který pouhý rok před svým úmrtím vydal knižně pozoruhodný soubor fantastických povídek pod více než výmluvným názvem *Strašidla*, o nichž bylo výstižně řečeno, že se „odehrávají během osidlování českého pohraničí po druhé světové válce“. Míněno je dozajista pohraničí západočeské. Teritorium dramatického soužití a nesoužití českého a německého obyvatelstva se ve spisovatelově podání stalo scénérií pro historie oplývající strašidelnými výjevy a strašidelnými epizodami, vesměs spjatými s poválečnými proměnami pohraničního prostoru. Co však zůstalo a setrvalo, jsou nepomyslná strašidla v mnoha podobách, živá i neživá, ztělesňující nekonečné a nenapravitelné důsledky válečné kalvárie. S nadšátkou řečeno můžeme konstatovat, že podobná „strašidla“ a nevysvětlitelné fantastické situace jsou středobodem rovněž povídkové sbírky Emila Hrušky. Také by se totiž mohla nazývat *Strašidla*.

Když prozaik před lety přihlašoval svou knihu do soutěže o „Polanovku“, řídil se i skutečností, že v ní působivě popisuje fantastické či fantaskní prolínání minulosti a současnosti v západních Čechách. Striktně vzato nejde výlučně o naše západní pohraničí, nýbrž také o pohraničí severozápadní.

To však není směrodatné ani podstatné: po přečtení hororovitého Muže dvou rakví bude asi záhodno se všude mezi Chebem, Plzní nebo Klatovy mít náramně na pozoru před všemi starými farmami, spálenými hospodami, zrádnými sklepeními, ale i před navenek naprosto neškodnými nádražními čekárnami. Nejen to: v souladu s Hruškovými hrůzostrašnými vyprávěními můžete v lesnaté krajině nadmíru snadno narazit dokonce i na vlastní hrob s datem úmrtí. Ne-li na něco ještě horšího.

Všechny tyto historie, odkazující ke kolikrát tolik záhadným a trvale neobjasněným peripetiím rané poválečné doby, nás ještě i v současnosti mohou vystrašit či postrašit do té míry, až se začneme v duchu ptát, zdalipak uvedené autorovo povídkové pásmo, které se dnes už zřejmě dá pokládat za pozapomenuté, přece jenom nemělo po svém vydání získat nějaký vavřín v Ceně Bohumila Polana. Spíše však nikoli, poněvadž v tehdejších soutěžním ročníku byla konkurence i ze zpětného pohledu příliš velká: Karel Pexidr, Pavla Přesličková a Alex Koenigsmark. Takže po laureátství nikterak ex post nevolejme, na existenci Hruškových fantastických příběhů se však sluší i po letech upozornit. Dramata západočeských mikrosvětů jsou v nich pořád jako živá.

(NE)KRITICKY

VLADIMÍR GARDAVSKÝ

Prapříběhy pomáhají pojmenovat naše bolesti

Dnes už nejspíš nikoho nepřekvapí, že renomovaná západočeská básnířka Eva Válková předstupuje před čtenáře s prozaickou knihou Prapříběhy (Pro libris, Plzeň 2025). Volně s ní totiž navazuje na svoji prozaickou prvotinu Srdceryvnosti vydanou v roce 2017 rovněž v edici Ulita. Na souvislosti sama autorka upozorňuje názvem jednoho příběhu z nového souboru: Nová pohádka, staré srdceryvnosti. Nejnovější svazek je souhrnem občas převyprávěných, většinou však nově vytvořených pohádek pro dospělé, a také bajek, poučných příběhů a staronových mýtů, které si básnířka zaznamenává souběžně se svojí básnickou tvorbou. A schopnost obrazně se vyjadřovat ani v nich nezapře.

Více než verše jsou autorčiny prozaické „prapříběhy“ spjaté s její profesí psychiatra. Literátka začala své pohádkové příběhy před mnoha lety psát na základě zkušeností z oblasti Gestalt terapie a psychosyntézy, které na rozdíl od psychoanalýzy věnují pozornost nejen libidu, komplexům a in-

stinktům, ale především duši, imaginaci a vůli. A podobně jako Válková coby terapeut důvěřuje v klientovu schopnost nalézt v sobě všechny odpovědi, které potřebuje, a jejím úkolem je pouze tuto vnitřní moudrost probudit, jako spisovatelka pomáhá čtenářům v odhalování jejich skutečného já, jejich pravé identity. Čtenář může vstupovat do vnitřního dialogu například s Evou v zahradě pokušení, se stvořením člověka k obrazu Božímu, s princeznou, která si rozumí s drakem, s panem Opatrným i panem Neopatrným, se žralokem, který se proměnil v delfína, s mužem, který si říkal Lišák či s bardem, kterému říkali Mistře a vytvářet si tak určitější vztah k sobě samému. Posléze čtenář zjistí, že s kolika postavami či principy se dokáže identifikovat, tolikrát je vlastně svoboden.

Symbolické příběhy pohádek vždy dávaly důležité klíče k pochopení světa. Autorka připomíná repetice lidských sudeb a hlavně léčivé poznání, že to, co nás trápí, není jenom naše bolest, ale že ji podobně cítili i naši předkové od nepaměti. Sama přiznává, že osudům ráda nechává volné konce. Vždyť i v životě je vždy možné najít několik řešení a autorka nechce čtenáře o tuto možnost ochudit. V závěru loňského roku vydala Eva Válková také drobný svazeček veršů a próz nePohádky, neBásně (Koniáš – Ing. Miroslav Morávek, Plzeň 2024). Do něj zařadila rovněž několik svých moudrých pohádek. Je skoro škoda, že neuspořádala všechny svoje tak blízké texty do jednoho svazku. Obě publikace ilustracemi citlivě vyzdobil chotěšovský grafik Jiří Poslední.

VÁCLAV GRUBER

Léčivá Eva Válková

Nemám rád úsloví „Lepší už to nebude“. Něco asi ne, ale něco určitě ano. Například Eva Válková knihu od knihy lepší je. Nejsem kritik, berte to jako názor laika.

Po zkušenosti s Evinými minulými texty jsem se těšil na její další pohádky. Právě vyšly a hned dva svazky: Eva Válková Nepohádky Nebásně, vydal Koniáš – Ing. Miroslav Morávek, Plzeň, 2024 a Eva Válková Prapříběhy, vydala KMP, Pro libris, Plzeň, 2025.

Velikost autora samozřejmě není úměrná tloušťce knihy. První má jen dvacet stránek, druhá čtyřiačtyřicet. Je to fajn, můžete je číst několikrát po sobě.

Pohádky jsou zvláštní texty, mají v sobě léčivý potenciál. Zmírňují, uklidňují, ukazují na naději. A tak Eviný princezny nemají strach z draků, černo-kněžíků ani ze zrcadel. Také vás napadne, že existuje značná pravdě-podobnost, že princ je slušný člověk a že dračice má i pozitivní vlastnosti.

Eva se s nadhledem pohybuje v čase a nebojí se ho. Čtěte Válkovou, bude vám líp.

EVA VÁLKOVÁ

Dle životopisu oslavence a vlastní zkušenosti

Jak charakterizovat červencového jubilanta Jiřího Posledního? Kromě lidskosti, laskavosti a skromnosti, je také velmi pilný a aktivní. Řemeslo, technika a umění, od každého víc než jen trochu. A záchrana jednoho historického komplexu a organizování nejrůznějších kulturních akcí v něm. Jak je vidět, při rozdáváním talentů rozhodně nebyl poslední, i když se tak jmenuje. Omlouvám se za ten vtípek o jménu.

A děkuji za jeho básnické sbírky, které mi daroval. Jsou to: Když se ticho sejde se samotou (2013), Rádce čekárny život (2018), Černobílá slova (2025) - poslední sbírka obsahuje verše Jiřího Posledního a Tomáše Kúse a zároveň si ji oba autoři i ilustrovali.

Jiří Poslední se narodil 16. 7. 1955 v Domažlicích, pracoval jako strojař a docházel na soukromá školení u akademického malíře Jana Ferdinanda Pistoriuse. Grafikou se zabývá od počátku osmdesátých let. Jedná se dle jeho slov převážně o volnou grafiku, občas i komorní, ilustrace k poezii, bibliofilie. Ilustroval desítky knih, v neposlední řadě i v edici Ulita. Spolupracoval s Karlou Erbovou, Evou Válkovou, Alenou Vávrovou a dalšími básnířkami.

Byl členem zaniklého výtvarného sdružení Sapristi, nyní je člen Tvůrčí skupiny P 89.

Významná je i jeho práce pro klášter Chotěšov v rámci dobrovolnických občanských sdružení od r. 1989 (dnes Spolek pro klášter Chotěšov). Jednalo se o práci brigádnickou při údržbě objektu, připravování a organizování nejrůznějších akcí včetně koncertů a sezónních výtvarných výstav, o soustavnou průvodcovskou činnost, psaní článků... za tuto dobrovolnickou práci v r. 2023 převzal cenu KŘESADLO. V letech 2009–2018 byl zaměstnán jako správce objektu kláštera v Chotěšově. Zároveň inicioval záchranu artefaktů z kostela na Křížové hoře a obnovení sedmi zastavební Křížové cesty. Inicioval i vytvoření památníku vystěhovalcům na Nový Zéland a zřízení památníku 16. obrněné brigády armády USA, která 6. 5. 1945 osvobodila Chotěšov. Také dvacet let zastává funkci kronikáře obce Chotěšov. A stále píše i poezii.

Ještě možno dodat, že ho fascinují letadla a letecké modely. On sám by také poznamenal, že je od r. 1978 ženatý a že bez tolerance manželky Jany by vše výše zmiňované bylo těžko proveditelné.

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Plzeňské slečny P

Tak už to na světě a zvláště v literárním životě chodí: nejednou v mladém věku zazáří málem nad slunce jasnější výrazný literární talent, mluví se o tvůrčím příslibu jako hrom, jenže léta pak kolikrát plynou a adept či adeptka literárního tvoření se z básnických nebo prozaických končin (mnohdy i z výšin) postupně vytratí do pozvolného zapomínání. Za nějaký čas se nad nimi uvedená hladina zapomnění neúprosně uzavře a ubývající pamětníci se zakrátko jen s námahou upamatovávají, jaké nadané bytosti ještě docela nedávno mezi námi dlely a psaly.

Jistěže jde pouze o vzpomínku, o žádné smuteční rozjímání. „Plzeňské slečny“, o nichž píšeme, jsou živý a zdravý a určitě si zachovávají mladistvý životní elán, jenže v literárním dění pohříchu přetrvávají už leda v podobě obdivných vzpomínek. Můžeme se mýlit nebo jednoduše nemít k dispozici dostatek informací, nicméně nikdo z nich už docela dlouho buď nepíše, anebo – a o to jde – ani nepublikuje. Ještě že svého času existovaly Malé knížky Ason-klubu a Edice Ulita měla a má v Knihovně města Plzně otevřenou náruč.

Kterou plzeňskou slečnou P však začít? Snad i nadále v Plzni učí jazyky Milena Písačková, která v západočeské metropoli před lety vystudovala češtinu a angličtinu. Doma ve skříni může uchovávat řadu literárních metálů (například Plzeňský Literární deštník z roku 2004), ve zmíněných Malých knížkách vydala několik básnických sbírek, stala se i autorkou Ulity, šlo o tuze talentovanou lyrickou básnířku, leč kde je jejímu psaní konec? Že by mu zazvonily neutěšené zvonce? Kéž bychom se mýlili a Milena se jednoho dne znovu vrátila k poezii! Kéž by.

Stejný obor v Plzni absolvovala strakonická rodačka Pavla Přesličková, která jako jediná uspěla i v soutěži Cena Bohumila Polana. Můžeme se dokonce zapřísahat, že autorčina sbírka Mora (čestné uznání CBP) je umělecky kvalitnější než výtvoři některých přeceněných pozdějších i někdejších laureátů. Básnířka studovala i v Norsku a dokonce zkusmo veršovala v norštině. Dnes se již nejmenuje Přesličková, žije v Příbrami, stejně jako Písačková však nejspíše nepíše. Česká lyrika tak v ní ztrácí shůry posvěcený talent.

Třetí slečnu P si nechme na závěr a přiznejme, že k ní byla literární štěstěna příznivější. Karolína Pláničková (též absolventka FPE ZČU v Plzni) pilně publikovala v Plzi, pak se provdala a pod novým příjmením (jestlipak si ho vybavíte?) uveřejnila v edici Ulita dvě znamenité prozaické knížky, jednu lepší než druhou. Ale už je to také pár let a o opatrně slibovaném Deníku novomanželky se pranic neví. Naděje však umírá poslední a snad i v jejím případě se dočkáme. I když už nikdy nepůjde o plzeňské slečny.

AUTOŘI PLŽE

Stanislav Bukovský (1944 Plzeň) - výtvarník a publicista

Vladimír Gardavský (1943 Plzeň) - publicista

Václav Gruber (1953 Plzeň) - lékař, prozaik, žije ve Stodě

Peggy Kýrová (1970 Plzeň) - referentka, překladatelka, prozaička a publicistka

Jaroslava Málková (1947 Plzeň) - básnířka

Vladimír Novotný (1946 Praha) - bohemista, literární kritik, žije v Chodouni

Vlasta Špinková (1950 Doudleby nad Orlicí) - básnířka a prozaička, žije v Plzni

Eva Válková (1953 Ústí nad Labem) - lékařka, básnířka, žije v Dobřanech

Vhrsti (1970 Rokycany) - výtvarník, ilustrátor, prozaik, publicista, žije ve Strašicích

Alena Zemančíková (1955 Praha) - dramaturgyně, redaktorka a publicistka

Bohumil Ždichynec (1942 Sedlec-Prčice) - lékař, básník a esejista, žije v Praze

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE ČTĚTE

Povídku ze souboru próz Jakuba Houdy

Pár kapek veršů od Tomáše Krále

Ukázku z připravovaného románu Jindřicha Vacka

TIRÁŽ

Plž – Plzeňský literární život

Ročník XXIV. č. 9, září 2025

Náklad: 230 ks. ISSN 1213-9890

Vydává Knihovna města Plzně, p.o.

Redakce: Jana Horáková,

e-mail: horakovaj@plzen.eu, tel.: 378 038 206

Listy Ason-klubu: Helena Šlesingerová,

e-mail: slesingerova@plzen.eu, tel.: 378 038 200

Knihovna města Plzně, B. Smetany 13,
301 00 Plzeň, www.knihovna.plzen.eu

Číslo 9 sestavila Jana Horáková

Korektury: Vladimír Gardavský

Obálka, grafická úprava a typografie:

Miloslav Krist - ArtKrist

Tisk: MK-tisk, Miroslav Kratochvíl,

Cukrovarská 8, 301 00 Plzeň

Vydávání je povoleno

Ministerstvem kultury ČR

Evidenční číslo periodického tisku:

MK ČR E 13766

Knihovna Plzeň